

міжособистісне спілкування та взаємодію між людьми. Показовим у цьому сенсі є вислів, який наводять дослідниці: «Смартфони здатні як підключати, так і відключати нас до інших і до самих себе» [5, с. 87].

Погоджуємося із дослідницями в тому, що людина повинна задуматися над тим, скільки часу вона витрачає на технічно організоване спілкування і це призводить до залежної поведінки.

Список використаних джерел:

1. Аймедов К. В., Асєєва Ю. О., Черевко М. О. Нехімічні залежності: сучасні тенденції. *Медична психологія*. 2017. № 1. С. 13–18.
2. Вигівська В. М., Гуріна З. В. Проблема залежності від мобільного телефону у підлітків. *Молодий вчений*. 2016. № 12.1 (40). С. 196–199.
3. Кулешова О. В., Міхеєва Л. В. Інтернет-залежність осіб юнацького віку: аналіз, шляхи подолання. *Дніпровський науковий часопис публічного управління, психології, права*. 2022. Випуск 4. С. 95–100.
4. Luhrmann T. What students can teach us about iPhones. 2010. URL : https://www.salon.com/2010/05/30/iphone_college_students/
5. Smartphones: Fulfilling the Need for Immediacy in Everyday Life, but at What Cost? / Arlene R. Lundquist, Emily J. Lefebvre, Sara J. Garramone. *International Journal of Humanities and Social Science*. 2014. Vol. 4 No. 2. 80–89. URL : https://www.researchgate.net/publication/277249094_Smartphones_Fulfilling_the_Need_for_Immediacy_in_Everyday_Life_but_at_What_Cost

Інна Кравченко,

здобувач третього рівня вищої освіти,
ІІО Соціальна робота та консультування,
Тернопільський національний педагогічний
університет імені Володимира Гнатюка

Науковий керівник: **Наталія Олексюк,**

доктор педагогічних наук,
професор кафедри соціальної роботи та соціальної педагогіки
Тернопільський національний педагогічний
університет імені Володимира Гнатюка

СОЦІАЛЬНІ БАР'ЄРИ В ДОСТУПІ ЛЮДЕЙ ПОХИЛОГО ВІКУ ДО СОЦІАЛЬНИХ ПОСЛУГ

Протягом останніх років в Україні зберігається тенденція демографічного старіння населення. Так, згідно з «Стратегією демографічного розвитку України до 2040 року» ми маємо дані, що підтверджують це. Україна входить до групи 30 країн із найстарішим за віком населенням. Зазначається, що «станом на 1 січня 2022 р. частка осіб у віці 60 років і старше становила 24,8 відсотка, що спричиняє додаткові потреби в медичних і соціальних послугах, зумовлює значне навантаження на публічні фінанси та працююче населення» [1]. Значного впливу завдають кризи загального характеру. Мова

йде про пандемію та війну на території держави. Вони лише збільшують соціальну ізоляцію цієї категорії осіб, впливають на її мобільність і обмежують у доступі до необхідних благ. Такі зміни у загальній структурі населення становлять нові виклики перед усією системою соціального захисту. Хоч держава і гарантує рівність для кожного, проте практика все ж показує, що люди похилого віку стикаються з різного роду бар'єрами, у тому числі при отриманні соціальних послуг.

Нами було проведено аналіз наукових джерел та аналітичних звітів, який допоміг виділити та класифікувати основні види бар'єрів. Розглянемо більш детально кожен з них.

Інформаційні. Ми вже зазначали, що масштабні кризи (пандемія, військові дії) активно впливають на швидку розбудову системи дистанційної допомоги. Проте у той же час несуть і негативний характер, продовжуючи соціальну ізоляцію окремих категорій у т.ч. людей похилого віку. По-перше, не кожна людина має сучасні гаджети і засоби для отримання актуальної інформації. Наприклад, у громадах існують власні канали комунікації з населенням (чат у Viber, сайт) на яких зазвичай і розміщується вся актуальна інформація. Проте якщо людина не має сучасного пристрою, то вона автоматично не матиме можливості бути ознайомленою з оголошенням. По-друге, досі існує проблема з покриттям мобільного зв'язку та Інтернету у різних регіонах. Наприклад, у дослідженні UNICEF «Older Persons in Vulnerable Situations» наводиться приклад вразливості людей похилого віку в Україні: «Покриття мобільної мережі частіше краще у містах, ніж сільській місцевості. До того ж, наявні часті відключення світла. Так, люди похилого віку з сільської місцевості все частіше стають «відрізнаними» від важливої інформації про загрози, можливості підтримки, контакту з рідними» [4].

Економічні. Насамперед, мова йде про низький рівень пенсійного забезпечення, який у свою чергу значно зменшує можливості людей похилого віку. До того ж можуть бути відсутніми додаткові джерела доходу, наявність хронічних захворювань, що потребує додаткових фінансових витрат на медикаменти та ін. Більше того, навіть при забезпечення державою безкоштовними соціальними послугами, можуть існувати проблеми з доступом до них. Наприклад, неможливість постійно оплачувати транспортні витрати чи супровід. Особливо актуальними економічні бар'єри можуть бути для людей похилого віку з числа ВПО. Оскільки вони окрім базових потреб можуть мати екстренні/кризові (наприклад, закупівля базових речей після вимушеного переїзду, відновлення документів і тд), які теж потребують фінансів.

Фізичні. Коли ми говоримо про цю категорію, то в першу чергу це стосується інфраструктурної доступності. Мова не лише про доступність вже у самій установі, а й у тому де вона знаходиться. Наприклад, центри надання послуг можуть бути територіально віддаленими, а це у свою чергу потребує якісного транспортного забезпечення. Мешканці/ки сільських територій у першу чергу можуть мати проблеми з доступністю, оскільки не всі мають регулярне транспортне сполучення. До того ж, знову

постає питання економічної спроможності людини. У дослідженні HelpAge International «Disrupted social and spatial community connections» (2024 р.) зазначається, що люди похилого віку мають проблеми важкодоступними видами громадського транспорту (наприклад, високі сходи у старих трамваях м.Львів, погано чути оголошення у транспорті та ін.). Також, вони хвилюються за свою безпеку під час руху по дозволених зонах проїжджих частин, а це впливає і на загальне бажання виходити на вулицю, і обмежує територіально простори до яких вони хочуть дістатись [3].

Психологічні. Вони безпосередньо можуть бути пов'язані з інформаційними. Оскільки відсутність можливості отримувати інформацію самотійно може викликати страх чи сором звернутись по допомогу. Особливо, якщо вона потрібна повторно з того самого ж питання. У дослідженні БФ «Рокада» «Бар'єри та виклики доступу до соціальних послуг для людей похилого віку та осіб з інвалідністю під час війни в Україні» (2025 р.) зазначається, що респонденти виділяють наступні проблеми: страх, тривога, депресія пов'язані з вторгненням, страх осуду через звернення до соціальних служб та ін. [2].

Проведений аналіз показує, що бар'єри значно ускладнюють доступ людей похилого віку до соціальних послуг. Їх мінімізація є завданням не тільки для окремих установ чи організацій, а й для усіх мешканців громад. Оскільки важливим залишається не просте забезпечення гідних умов, а перетворення людей похилого віку на активних учасників змін. Адже лише вони найкраще знають те, що їм необхідно для подолання фізичних, економічних, інформаційний та психологічних бар'єрів. Більше того, важливим є подальше дослідження бар'єрів у доступі цієї категорії населення до соціальних послуг на різних рівнях з використанням інноваційних методик, які можуть показати абсолютно нові результати і бути більш ефективними.

Список використаних джерел:

1. Про схвалення Стратегії демографічного розвитку України на період до 2040 року: Постанова КМУ від 30.09.2024 р. №922-р. *Офіційний вісник України*. 2024. №91. Ст.5892
2. БФ «Рокада». Бар'єри та виклики доступу до соціальних послуг для людей похилого віку та осіб з інвалідністю під час війни в Україні: аналітичний звіт (липень, 2025). URL: <https://rokada.org.ua/wp-content/uploads/2025/07/bariery-ta-vyklyky-dostupu-do-sotsialnykh-posluh-dlia-liudei-pokhyloho-viku-ta-osib-z-invalidnistiu-pid-chas-viiny-v-ukraini-.pdf>
3. HelpAge International. Disrupted social and spatial community connections (2024) URL: <https://www.helpage.org/wp-content/uploads/2024/08/Disrupted-social-and-spatial-community-connections.pdf>
4. Older Persons in Vulnerable Situations. UNICEF. URL: <https://unece.org/info/Population/pub/379861>